

TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARININ MALİYE¹ POLİTİKASI ARAÇLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Betül İNAM²

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, 1980'li yıllardan itibaren Türkiye'nin ekonomik gündeminde önemli bir yer tutan özelleştirme uygulamalarını mali yönden analiz etmektir. Bu çalışma konusunun seçilmesine ilham veren nokta ise; 4046 sayılı "Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun" 10. Maddesinde, 23/05/2000 tarihinde yapılan değişikliktir. Bu değişiklik ile özelleştirme fonunun nakit fazlası, iç ve dış borç ödemelerinde kullanılmak üzere hazineye devredilmiştir. Literatür taraması yapıldığında, bu değişiklikten önce de özelleştirme gelirlerinin borç ödemelerinde kullanıldığı görülmüştür. Özelleştirme uygulamalarının, borçlanma kadar vergi geliri ve bütçe açığı üzerinde de etkisi olabileceği düşüncesi ile diğer iki değişken olarak vergi geliri ve bütçe açığı araştırmaya dahil edilmiştir. Özelleştirme ve maliye politikası araçları arasındaki ilişki lineer regresyon, korelasyon ve çoklu regresyon testleri ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak, özelleştirmenin maliye politikası araçlarını çeşitli derecelerde etkilediği kanaatine varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Özelleştirme, kamu borcu, vergi geliri, bütçe açığı.

¹ Bu makale, aynı isimdeki yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Araş.Gör., Uludağ Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, e-mail: betulinam@uludag.edu.tr

The Evaluation of Privatization Implementation from Point of Fiscal Policy Instruments in Turkey

Abstract

The purpose of this study is to analyze privatization practises which have taken important part in Turkey's economic agenda since 1980. The source of inspration fot choosing article topic is; the amendment on 23/05/2000 on Art. 10 of the Law on Privatization. With this amendment, surplus cash of privatization fund is transfered to treasury for domestic and external dept payments. When we research literature about the subject, we have found privatization revenues have been used for dept payment before 23/05/2000. We think that privatization can affect tax revenues and budget deficit as far as borrowing and extra two variables are added to analyz. The relationship between privatization and fiscal policy instruments was analyzed with linear regressions, correllation and multiple regression tests. Consequently, It was understood that fiscal policy instruments were affected various degrees by privatization.

Key Words: *Privatization, public dept, tax revenue, budget deficit.*

1. GİRİŞ

1970'li yıllarda başlayan ve 1990'lı yıllarda dünyada hız kazanan küreselleşme ve liberalizasyon süreci, özelleştirme uygulamalarını da beraberinde getirmiştir. 1970'li yılların ortalarında baş gösteren stagflasyon ile birlikte, uygulanan ekonomi politikaları ve bunların dayandığı teorik temeller hakkında ciddi tereddütlerin doğduğu ve 1929'da başlayan gelişmelerin tam tersi bir dalganın ortaya çıktığı görülmektedir (Akdiş, 1994: 12-35). 1970'li yılların sonlarına doğru büyük bir döviz darboğazı ortaya çıkmıştır. Ödemeler bilançosundaki bu sıkıntıyı gidermek için ülkeler ve finans kurumları IMF ve Dünya Bankasına başvurmuşlar ve bunun sonucunda piyasa ekonomisini geliştirmeleri ve KİT'leri özelleştirmeleri yolundaki tavsiyeler ile karşılaşmışlardır (Yüksel, 2000: 73). 1970'li yıllarda Şili'de başlayan özelleştirme uygulamaları 1979 yılında İngiltere'nin sürece dahil olması ile beraber hızla yayılan bir harekete dönüşmüştür. Özelleştirme rüzgarı, İngiltere ve ABD'den sonra diğer tüm gelişmiş ve az gelişmiş ekonomileri de içine alarak tüm dünyaya yayılmıştır. Bu tarihten itibaren kamu mülkiyetindeki varlıklar hızla özelleştirilmeye başlamıştır (Karabulut, 2001: 31). Özelleştirme ile devletin ekonomideki sınai ve ticari aktivitesinin en aza indirilmesi hedeflenmiştir. Rekabete dayalı piyasa ekonomisinin oluşturulması, devlet bütçesi üzerindeki KİT finansman yükünün azaltılması, sermaye piyasasının geliştirilmesi ve atıl tasarrufların ekonomiye kazandırılması amaçlanmıştır. Türkiye'de 24 Ocak 1980 kararları ile

başlayan liberalleşme süreci, 1985 yılından sonra özelleştirme uygulamaları ile devam etmiştir.

Özelleştirme uygulamalarından etkilenen alanların başında maliye politikaları gelir. Gayrimenkul satışları dışında kalan özelleştirme uygulamalarında, özelleştirilen kamu kurum ve kuruluşlarının birer vergi mükellefi olarak ekonomik hayata devam edecek olmaları, devlete satıştan elde ettiği gelir dışında, gelecek dönemler için vergi geliri de sağlayacaktır. Özelleştirme geliri ile vergi geliri arasındaki ilişki bu düşünceden yola çıkılarak ele alınmıştır.

Özelleştirme çalışmaları sonucu devlet bütçesi harcama kalemleri arasında önemli bir yer tutan personel harcamaları, KİT’lere yapılan transfer harcamalarında da önemli azalışlar olacağı açıktır. Dolayısıyla bütçe gelir gider dengesi dikkate alındığında, bütçe açığı ile özelleştirme arasında bir ilişkinin olabileceği düşüncesi netlik kazanmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye’nin yaklaşık 30 yıllık özelleştirme sürecini mali yönden analiz etmektir. Türkiye için yapılan ampirik çalışmalarda genellikle özelleştirme ve iktisat politikası araçları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada ise, özelleştirme gelirinin maliye politikası araçları üzerindeki etkisi incelenecektir. Çalışmaya ilham veren nokta; 4046 sayılı “Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun”nun 10. Maddesinde, 23/05/2000 tarihinde yapılan değişikliktir. Bu değişiklik ile özelleştirme fonunun nakit fazlası, iç ve dış borç ödemelerinde kullanılmak üzere hazineye devredilmiştir.

Beş bölüm şeklinde organize edilen bu çalışmanın ikinci bölümünde konu ile ilgili literatür taramalarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde 1980’den günümüze Türkiye’deki özelleştirme uygulamalarına ve özelleştirmeden elde edilen gelirlerin nerelerde kullanıldığı tablolar ve şekiller ile açıklanmaya çalışılmıştır. Yine bu bölüm kapsamında özelleştirme sürecini etkileyen diğer iktisadi ve mali olaylar irdelenmiştir. Dördüncü bölümde Türkiye’deki özelleştirmelerin maliye politikası araçları üzerine etkilerinin ekonometrik modeller ile analiz edilmiştir. Bu bölümde analizde kullanılan veriler ve model testleri tanımlanmış bulgular sunulmuştur. Beşinci bölüm ise, sonuç ve yorumları içermektedir.

2- ÖZELLEŞTİRME, MALİYE POLİTİKALARI İLİŞKİSİ ve İLGİLİ LİTERATÜR

Özelleştirme uygulamalarının maliye politikaları üzerindeki etkileri bazen mikro düzeyde, bazen makro düzeyde ele alınarak incelenmiştir. Mikro ekonomik boyuttaki ampirik çalışmalar üç grupta toplanır. Birinci grup, farklı ülkelerdeki firmaların spesifik verilerine dayanmaktadır. İkinci

grup, spesifik ülkelerdeki farklı sektörlerdeki firmaların verilerini kullanmıştır. Üçüncü grup ise, halka arz şirketlerin kesit analizleridir. Bu çalışmalar özelleştirilen firmaların verimlilik iyileşmeleri ve artışlarını görmek için yapılan analizlerdir. Özelleştirme programlarının makro ekonomik etkisini değerlendirmek ise çok daha zordur. Özelleştirmenin kamu açığı, işsizlik oranı, kamu borcu, vergi geliri, ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ölçmek güçtür. Fakat çeşitli ülkelerde yapılan çalışmalarda özelleştirme ile makro değişkenler arasında etkileşim olduğu kanıtlanmıştır. Özelleştirmenin makro değişkenler üzerinde etkisini ölçmenin zor olma nedeni, aynı zaman diliminde gelişen olayların çeşitliliği ve olaylardan özelleştirmenin etkisini izole etmenin güçlüğüdür (Shenshinski ve Cavla, 2003: 429-459).

Makro ekonomik değişkenlerdeki dengesizlikler özelleştirmeleri etkilemektedir. Özellikle yüksek bütçe açıkları ülkelerin özelleştirme sürecini hızlandırmaktadır. Diğer bir etkileşim ise, özelleştirme ile kamu sektörünün finansal sağlığıdır. Daha hızlı bir özelleştirme programı daha düşük bütçe açıkları anlamına gelebilir. Dolayısıyla özelleştirme kısa dönemde devlete fon sağlarken, daha önce kamuya ait işletmelerin sübvansiyon ihtiyacını da ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca özelleştirilen kamu işletmelerinin zarar etmeleri yerine kar etmeleri, devleti sübvansiyonlardan kurtarıırken aynı zamanda onlardan vergi geliri de elde etmesini de sağlayacaktır. Özelleştirme gelirlerinin kullanımı kamu sektöründeki nakit akışını da önemli ölçüde etkilemektedir. Satışlardan elde edilen gelirler birçok ülkede kamu borcunun azaltılmasında kullanılmaktadır. Genel olarak tavsiye edilen politika, gelirlerin bir defada tüm ödemeler için kullanılmasıdır. Özellikle özelleştirme gelirleri, kalıcı harcamalar yerine negatif nakit akışlarını ortadan kaldırmaya yönelik olmalıdır.

Dünya genelinde yapılan çalışmalarda özelleştirme ile makro değişkenler arasında, mikro çalışmalara göre daha zayıf bir ilişkiler bulunmuştur. Nedensellik ilişkisi düşük olmakla beraber toplu eğilimler saptanmıştır. Bunları maddeler halinde sıralayacak olursak,

- Özelleştirme kamu sektörünün finansal yapısını (düşük mali açıklar, düşük borç düzeyi) düzeltmektedir.

- Kamu açıkları, özelleştirme süreci boyunca düşme trendi göstermektedir. Düşük gelirli ülkelerde özelleştirme mali reformlar için önemli politik bir araç olmuştur.

- Özelleştirme, KİT'lere net transferi düşürmektedir. Bu transferler özelleştirilen firmalardan vergi geliri olarak geri dönmektedir. Yüksek ve orta gelir grubuna dahil olan ülkelerde KİT'lere yapılan net transferler düşmüş, devlet daha önce para kaybına sebep olan firmalardan vergi toplamaya başlamıştır (Shenshinski ve Cavla, 2003: 429-459).

Özelleştirmenin maliye politikası araçları olarak vergi gelirleri, borçlanma ve bütçe açıkları üzerine etkileri konusunda literatüre baktığımızda yapılan çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Özelleştirme vergi gelirleri ilişkisi açıklamak üzere Akalın’a (2002) göre; Özelleştirilen işletmelerin ödemek durumunda oldukları dolaylı ve dolaysız vergiler ile bu işletmeleri hazineye net katkıda bulunan firmalar haline getirmek, uzun vadede ele alındığında pozitif dışsallıklar yaratarak, kamu kesimi borçlanma gereğinin (KKBG) sıfırlanmasına ve vergi gelirlerinde artışa sebep olacağını belirtmektedir (Akalın, 2002: 131). Sönmez’e (2008) göre ise; özelleştirme uygulamaları Türkiye’de 1984’ten itibaren arz yönlü düzenlemelerin çoğalmasına ve reel vergi gelirlerinin hızla düşmesine yol açmış ve önemli bir bütçe açığı oluşturmuştur (Sönmez, 2008: 267). Kuştepeli ve Gülcan’ın (2002) bu konudaki çalışmalarında borç stoğunun, özelleştirme geliri üzerindeki etkisi belirsiz bulunmuştur (Kuştepeli ve Gülcan, 2002: 15-27). Katsoulakos ve Elissavet’in (2002) OECD ülkelerinin tamamı için yaptıkları çalışmalarında özelleştirme geliri ile kamu borcu arasında anlamlı bir ilişki bulamazken, borçluluk düzeyi yüksek olan Yunanistan, Belçika ve İtalya için iki değişken arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki saptamışlardır (Katsoulakos ve Elissavet, 2002: 21). Bös’e (1991) göre özelleştirme, mali açığın finansman biçimidir. Mali açığın küçültülmesi konusunda siyasi baskıları azaltmak için kullanılır (Bös, 1991: 16).

Mujumdar ve Pal (1998) araştırmalarında özelleştirmenin refahı ve vergi gelirlerini arttırabileceği sonucuna varmışlardır (Mujumdar ve Pal, 1998: 199-204). Uganda’da uygulanan özelleştirme programında özelleştirilen devlet işletmeleri ile ülkedeki büyük mükellef sayısının üç yıl içinde 9’dan 20’ye yükseldiği ve daha öncesinde ticaret ve hizmet sektörü üzerindeki vergi yükünün sanayi sektörüne kayması ile beraber iş alanı ve vergi gelirlerinde yükselme yaşandığı ortaya çıkmıştır (Kibikyo, 2011: 371-387). İspanya, Yunanistan, İtalya ve Portekiz için yapılan bir çalışmada özelleştirmenin kamu açığını azalttığı tespit edilmiştir. 1990-1997 yıllarını kapsayan bu çalışmada özelleştirme ile kamu açığı arasındaki ilişkinin negatif ve anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır (Katsoulakos ve Elissavet, 2002: 14). Cook ve Yulchiro’nun (2001) çalışmalarında ise Arjantin ve Peru gibi özelleştirme programının büyük boyutlarda olduğu ülkelerde nispeten daha düşük bütçe açıkları, daha küçük boyutlu özelleştirme programı uygulayan ülkelerde ise, yüksek bütçe açıkları ile karşılaşmışlardır. Buradan yola çıkarak bazı ülkelerde özelleştirmenin, bütçe açığını azaltabilme olasılığından bahsedilmiştir (Cook ve Yulchiro, 2001: 8). Jesiah’ın (2007) Etopya için yaptığı çalışmasında ise bütçe açığı ile özelleştirme arasında zayıf bir korelasyon saptanmıştır (Jesiah, 2007: 1).

Maastrich kriterlerine göre; AB üyesi ülkelerin özelleştirme gelirleri ile bütçe açığını kapatmaları yasaklanmıştır. Bunun yerine özelleştirme

gelirleri, borç faiz ödemelerinde kullanılabilir kuralı getirilmiştir. Bu durum dolaylı olarak bütçe açığını etkilemektedir. Borç stokunun düşürülmesi için vergileri yükseltmek ya da harcamaları kısmaktansa, özelleştirmenin daha tercih edilen bir araç olduğu kanaati hakimdir (Parker ve Saal, 2003: 115).

3- 1980 SONRASI TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME

1980'li yıllardan sonra Türkiye'de dünya genelinde de popüler olan liberal politikalar izlenmeye başlamıştır. Bu politikalar doğrultusunda uygulamaya konulan özelleştirme programının temel amacı; devletin ekonomideki sınav ve ticari faaliyetlerini en aza indirerek, rekabete dayalı piyasa ekonomisi oluşturmak, ekonomide kamunun payını küçültmek, devlet bütçesi üzerindeki KİT finansman yükünü hafifletmek, ekonomiyi yeniden yapılandırarak modernize etmek ve uluslararası rekabete açmaktır.

24 Ocak 1980 kararları ile KİT politikalarında köklü değişiklikler yapılmıştır. 1984 sonlarında 3096 sayılı Yasa ile TEK'in tekel statüsünün önündeki hukuki engel aşılarak, ileride özelleştirme amacına da hizmet etmek üzere “*piyasalaşma*” yolunda ilk adımı atmıştır (TMMOB, 2012: 393). Özelleştirmeye fiilen 1985 yılında başlanmıştır. Ancak hukuki alt yapının yetersizliği, mali krizler, siyasi istikrarsızlıklar ve yaşanan doğal afetler nedeniyle özelleştirme çalışmalarında 2000'li yıllara kadar aksaklıklar yaşanmaya devam etmiştir (Atıyas ve Oder, 2007: 45-46). 1999 yılında yaşanan olumsuz gelişmeler Türkiye'yi karamsar bir döneme doğru sürüklemiştir. 1999 yılında ekonomi, % 6,1 küçülmüş, enflasyon % 70'e ulaşmış ve bütçe açıkları sürdürülemez hale gelmiştir. Hazine faizlerinin yıllık ortalama bileşik oranı da % 106'ya yükselmiştir. Bu durum IMF ile yeni bir stand-by anlaşmasının yapılmasını zorunlu hale getirmiştir (Demircan ve Ener, 2009: 90). 2000-2002 yıllarını kapsayan 3 yıllık stand-by antlaşması yapılmasına karar verilmiştir. Programda kamu borcunun ödenmesinin özelleştirme gelirleri ile karşılanması hedeflenmiştir. Niyet mektubuna göre, 2000 yılı için 7,6 milyar dolarlık (GSMH'nin yaklaşık %3,7'si) bir özelleştirme geliri beklenmekte, bunun 4,5 milyar doları telekom ve enerji sektörü özelleştirmelerinden elde edilecek olup tümüyle Hazine borçlarının ödenmesinde kullanılması amaçlanmaktadır (Yentürk, 2003: 65). Bu amaca istinaden, 23 Mayıs 2000 tarihinde, 4046 sayılı kanunda bir değişiklik ile “*Özelleştirme Fonunun nakit fazlası, Hazinenin iç ve dış borç ödemelerinde kullanılmak üzere Hazine hesaplarına intikal ettirilir. Özelleştirme Fonundan diğer herhangi bir fona aktarma yapılmaz*”, hükmü getirilmiştir. 2000 yılında kanunda yapılan bu değişiklik ile ülkenin borç ve faiz ödemeleri için yeni bir finansman yaratılmaya çalışılmıştır.

Özelleştirmeye ilişkin olarak 2001 yılı içerisinde Petrol Ofisinin % 51’inin blok satışı, TÜPRAŞ’ın halka arz yolu ile % 31,5’nun satılması mümkün olmuştur. 2000 ve 2001 yıllarına ait özelleştirme hedefleri istenen düzeyde gerçekleştirilememiştir. 2002 yılında maliye politikalarının temel hedefi önemli oranda faiz dışı fazla vererek kamu borç stokunun sürdürülebilirliğini sağlamak olmuş ve bu amaçla gelir artırıcı ve harcama disiplinini sağlayıcı tedbirlere ve düzenlemelere devam edilmiştir. Özelleştirme uygulamaları 2003 yılından itibaren ivme kazanmaya başlamıştır.

2003 yılında yayınlanan *Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*’nda ise; ekonomide rekabeti ve etkinliği artıracak düzenlemeler kapsamında doğalgazın kaliteli, sürekli, ucuz ve rekabete dayalı esaslar çerçevesinde ve çevreye zarar vermeyecek şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması için doğalgaz piyasasının serbestleştirilmesi hedeflenmiştir. 2003 yılı Ocak ayında hazırlanan Acil Eylem Planı çerçevesinde kurumsal yapılanmaya ait eylemler ve kamu yönetimi alanında reformlara yer verilmiştir. Yasal düzenlemelerle ekonomik istikrarın sağlanmasına çalışılmıştır. Bu amaçla Tekel, şeker fabrikaları ve enerji sektörüne yönelik yatırımların özelleştirilmesine ağırlık verilmiştir. Aynı zamanda Telekom’un özelleştirmesinin hızlandırılması çalışmaları başlamıştır (Demircan ve Ener, 2009: 99).

2004 yılının sonunda AB’ye katılım için müzakere tarihinin alınması, yabancı sermayenin Türkiye’ye ilgisini arttırmıştır. Özellikle kâr oranları yüksek iç piyasaya yönelik hizmet sektörlerine yoğun dış talep oluşmuştur. 2003-2007 döneminde 24,5 milyar dolar özelleştirme geliri elde edilmiştir. Bu dönemde Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğüne bazı hava alanlarının işletme haklarının özelleştirilmesiyle toplam 8,182 milyon dolar gelir sağlanmıştır (Şener ve Işık, 2008: 7-33).³ 2008 yılındaki özelleştirme uygulamalarının en çarpıcı olanları Telekom’un halka arzı ve Petkim Petrokimya Holding’in blok satışlarıdır. Bu yılda da özelleştirmeden elde edilen gelir yaklaşık 6 milyar dolar seviyesindedir. 2005-2008 yılları arasındaki en önemli özelleştirme uygulamaları ve satış bedelleri Tablo 1’de gösterilmektedir.

³ Hava meydanlarının özelleştirilmesi, Özelleştirme İdaresi tarafından yapılmadığından genel verilerde yer almamaktadır.

Tablo 1. 2005- 2008 Yılları Özelleştirilen Kuruluşlar ve Özelleştirme Bedelleri

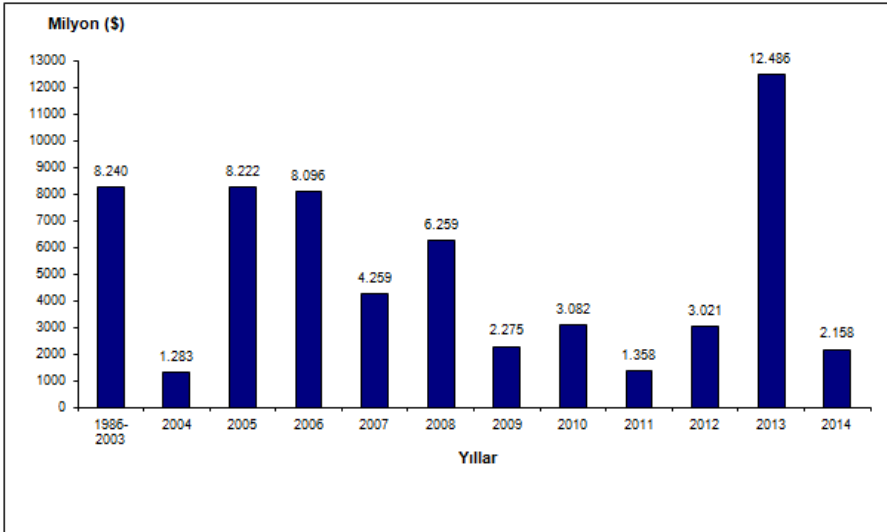
Özelleştirilen Kurum	Yıl	Bedel (Milyon \$)
Tüpraş	2006	4.140
Erdemir	2006	2.770
Petkim	2008	2.040
Türk Telekom	2008	1.873
T. Halk Bankası	2007	1.839
Tekel Sigara	2008	1.720
TKY Levent Arsası	2007	800
Mersin Limanı	2005	755
Tüpraş	2005	454
Başak Sigorta	2006	268
Hilton Oteli	2005	256
THY	2006	208

Kaynak: Yıllık Ekonomik Rapor 2008, s.77.

Küresel krizin etkisi altında geçen, 2009 - 2011 arası yıllar özelleştirme açısından sönük geçen, ciddi miktarlarda özelleştirme geliri sağlanamayan yıllardır. Bu yıllarda yapılan özelleştirmelerin büyük kısmı elektrik dağıtım şirketlerinin % 100 hisse devirleri ve TCDD'ye ait liman özelleştirmeleridir. 2011 yılı, önceki 6 yıla göre özelleştirme uygulamaları açısından sönük geçen bir yıldır. Bu yılda elde edilen özelleştirme geliri 1,358 milyon dolar seviyesindedir(Özelleştirme İdaresi Başkanlığı). Bu yılda yapılan özelleştirmeler Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ)'nin akarsu santralleri üzerine yoğunlaşmaktadır. EÜAŞ'ye ait 19 gruba ayrılan 52 adet akarsu santralinin “işletme devri”, yöntemi kullanılarak özelleştirilmesine karar verilmiş ve 2009 yılından itibaren ihaleye açılmıştır. 2011 yılı içerisinde 10 grup akarsu santrali özelleştirilmiştir. Bu satışlardan elde edilen özelleştirme geliri yaklaşık olarak 240 milyon dolardır. Ayrıca 2011 yılı içerisinde TEDAŞ Trakya Elektrik Dağıtım A.Ş 575 milyon dolara satılmış, TCDD İskenderun Limanı ise 372 milyon dolara alıcı bulmuştur. Geri kalan özelleştirme uygulamaları daha önceki yıllara benzer şekilde yukarıda bahsi geçen kurumlara ait taşınmazların satışlarından ibarettir. Bunun yanında 2011 yılında Sümer Holding bünyesindeki Mazıdağı Fosfat Tesisleri de 28 milyon dolara özelleştirilmiştir (Özelleştirme İdaresi Başkanlığı).

2009 - 2011 yılları arasında elektrik özelleştirmelerinde 12 adet elektrik dağıtım şirketinin özelleştirme işlemleri tamamlanmıştır. TEDAŞ'a ait 9 elektrik dağıtım şirketinin özelleştirme işlemleri devam etmektedir. Elektrik özelleştirmelerinden beklenen toplam gelir 15 milyar TL dolayındadır (Özelleştirme İdaresi Başkanlığı).

2012–2014 Orta Vadeli Programı’nda, KİT’lerin belirli bir takvim ve strateji çerçevesinde özelleştirilmesi bir politika önceliği olarak kararlaştırılmıştır. Program’da kamunun elektrik dağıtımı ve şeker üretimi alanlarından tamamen çekilmesi; elektrik üretimi, telekomünikasyon, liman, otoyol ve köprü işletmeciliğindeki payının ise azaltılması hedeflenmiştir. 2012 yılı toplam kamu özelleştirme geliri olarak 12,5 milyar TL hedefi konulmuş, fakat 2012 yılına ait özelleştirme geliri 3 milyar dolar seviyesinde kalmıştır (T.Halk Bank, 2,5 milyar dolar halka arz). 2013 yılında Başkent Doğalgaz’ın %100 hissesi, Hamitabat Elektrik Santralının %100 hissesi satılmış, ayrıca 2012- 2014 Orta Vadeli Programındaki hedefler doğrultusunda farklı şehirlerdeki Şeker Fabrikaları ve TEDAŞ’a ait varlık satışları gerçekleştirilerek yaklaşık 12,5 Milyar TL özelleştirme geliri elde edilmiştir. 2014 yılında şans oyunlarının lisans verilmesi amacıyla özelleştirilmesi için ihale açılmış ve Ağustos 2014 tarihi itibarıyla en yüksek teklif 2775 milyon dolar ile satış Özelleştirme Yüksek kurulu kararı ile onaylanmış, satış sözleşmesi ile ilgili işlemler devam etmektedir (Özelleştirme İdaresi Başkanlığı). Aşağıdaki grafikte 1986- 2014 yılları arasındaki özelleştirme tutarlarına yer verilmiştir.

Kaynak: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, (30.11.2014).

Şekil 1.
Yıllar İtibariyle Özelleştirme İşlemleri

Şekil 1’de görüldüğü üzere 1986-2003 arasında 17 yılda toplam özelleştirme geliri yaklaşık 8 milyar dolar iken, sadece 2005 ve 2006 yıllarında elde edilen özelleştirme geliri tutarı yaklaşık 16 milyar dolar’dır. 12 Milyar Dolar ile 2013 yılı özelleştirme gelirin en yüksek olarak gerçekleştiği yıl olmuştur.

Aşağıdaki Tablo 3’de özelleştirme kaynakları gösterilmektedir.

Tablo 2. Özelleştirme Kaynakları

KAYNAKLAR (\$)					
	1986-2011	2012	2013	2014	TOPLAM
Özelleştirme Uygulama Gelirleri	41.169.618.748	3.396.586.476	6.709.311.481	4.582.497.318	55.858.014.023
Temettü Gelirleri	4.401.000.669	123.339.565	171.215.427	63.572.954	4.759.128.615
Faiz Gelirleri	807.126.077	19.786.254	22.924.292	16.163.515	866.000.138
Teminatın Nakte Çevrilmesi	319.016.635	127.184.318	3.573.416	13.768.697	463.543.066
Şartname Gelirleri	21.966.714	2.703.135	2.001.473	852.099	27.523.421
Diğer Gelirler	133.755.469	11.895.902	1.522.680	53.557.236	200.731.287
Toplam	46.852.484.312	3.681.495.650	6.910.548.769	4.730.411.819	62.174.940.550

Kaynak: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (30.11.2014)

Tablo 2’de görüldüğü üzere özelleştirme uygulama gelirleri toplam içerisindeki en büyük payı oluşturmaktadır. temettü gelirleri ise özelleştirme uygulama gelirlerinden sonraki en büyük kaynaktır.

Tablo 3’de özelleştirme kullanımları yer almaktadır.

Tablo 3. Özelleştirme Kullanımları

KULLANIMLAR (\$)					
	1986-2011	2012	2013	2014	Toplam
Hazineye Aktarımlar	31.056.924.038	825.195.143	4.539.955.773	2.464.688.122	38.886.763.076
İlgili Kuruluşlara Aktarımlar	1.809.229.733	187.949.781	1.185.631.450	691.198.642	3.874.009.606
İstihdam Ödemeleri	488.686.437	10.740.051	30.787.984	17.315.495	547.529.967
İlan Reklam Danışmanlık Ödemeleri	187.402.376	9.477.717	8.840.358	3.345.676	209.066.127
Diğer Giderler	245.797.100	2.791.173	2.828.539	2.127.963	253.544.775
Sermaye Ödemeleri*	6.759.330.168	16.968.501	24.259.609	947.506.555	7.748.064.833
Borç Ödemeleri**	3.234.022.631	-89.071.321	2.978.746.624	1.106.553.321	7.230.251.255
İdari Bütçeye Aktarımlar	133.323.832	10.506.484	11.720.227	8.438.121	163.988.664
Toplam	43.914.716.315	974.557.529	8.782.770.564	5.241.173.895	58.913.218.303

Kaynak: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (30.11.2014)

* Kullanımlar tablosunda bulunan "Sermaye Ödemeleri" ve "Borç Ödemeleri" kalemleri kaynağın ilk aktarım cinsi itibarıyla yer almış olup, bilahare yapılan sermaye mahsuplarını içermemektedir.

** Borçlanmalar (ticari bankalar, kapsam içi kuruluşlar, tahvil ve Hazine kredileri) ile borç geri ödemeleri (anapara+faiz) ve Fon bakiyeleri rakamlara dahil değildir.

Kaynak kullanım tablosuna bakıldığında (Tablo 3), özelleştirme gelirlerinde en büyük kullanım kalemini hazineye aktarım oluşturmaktadır. Hazineye yapılan aktarımlarda 2001 yılına kadar olanlar, Hazine bünyesinde bulunan Kamu Ortaklığı Fonuna yapılmış fakat bu tarihten sonra yapılan aktarımlar ise, özelleştirme fonunun nakit fazlası, Hazinesinin iç ve dış borç ödemelerinde kullanılmak üzere Hazine hesaplarına intikal ettirilmiştir.

4- AMPİRİK ANALİZ

Bu çalışmada, özelleştirme gelirin maliye politikası araçları üzerindeki etkisi incelenecektir. Türkiye’de 1980’li yıllardan bu yana uygulanmaya çalışılan özelleştirme işlemlerinden elde edilen gelirin, kamu

borçları, vergi geliri ve bütçe açığı üzerinde herhangi bir etki yaratıp yaratmadığı test edilecektir.

4.1. VERİ

Çalışmaya konu olan tüm veriler 1986-2011 yıllara aittir. Özelleştirme gelirlerine ait veriler Özelleştirme İdaresi Başkanlığından elde edilmiştir. Vergi gelirlerine ait veriler Gelirler İdaresi Başkanlığından elde edilmiştir. Borçlanma ve bütçe açığı verileri ise; Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı istatistikleri ve çeşitli bilimsel makaleler kullanılarak derlenmiştir. Kullanılan tüm veriler yıllıktır.

4.2. METODOLOJİ

Analiz için SPSS 13 istatistik paket programı kullanılmıştır. Model 1’de öncelikle bağımsız değişken olan özelleştirme gelirin, bağımlı değişken borçlanma ile arasındaki ilişkinin yönünü ve şiddetini saptamak amacıyla korelasyon analizi yapılmış, ardından ise değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisini saptamak amacıyla iki değişkene lineer regresyon analizi uygulanmıştır. Model 2 ve 3’de aynı işlemler, özelleştirme - vergi geliri ve özelleştirme – bütçe açığı için uygulanmıştır. Model 4’de ise bağımlı değişken olan özelleştirme üzerinde birden fazla bağımsız değişkenin (borçlanma, vergi geliri, bütçe açığı) toplu etkisi çoklu regresyon analizi kullanılarak saptanmaya çalışılmıştır.

4.3. AMPİRİK ANALİZ

Bu çalışmada, Türkiye’de özelleştirme geliri ile maliye politikası araçları (vergi geliri, kamu borçları ve bütçe açığı) arasındaki ilişkiyi incelemek üzere 4 model kurulmuştur.

Model 1 Özelleştirme-Kamu Net Borç Stoku İlişkisi

Türkiye’de kamu net borç stoku ile özelleştirme geliri arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını saptamak amacıyla öncelikle korelasyon analizi yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda elde edilen sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 4. Özelleştirme Gelirleri ve Kamu Net Borç Stoku İlişkisi

Korelasyon		Net Borç Stoku	Özelleştirme
Net Borç Stoku	Pearson Korelasyon	1	,752*
	Anlamlılık		0,000
	N	26	26
Özelleştirme	Pearson Korelasyon	,752*	1
	Anlamlılık	0,000	
	N	26	26

*Korelasyon 0,01’de anlamlıdır.

Yukarıdaki analiz özelleştirme ve kamu net borç stoku arasında çok güçlü pozitif ve doğrusal bir ilişkinin varlığını kanıtlamaktadır. Bu iki değişken arasında neden sonuç ilişkisi olmamakla birlikte, bu analizden çıkarılabilecek sonuç, özelleştirme geliri arttıkça kamu net borç stokunun da artmaya devam ettiği'dir. İki değişken arasında güçlü bir ilişkinin varlığı saptandıktan sonra, Türkiye’de özelleştirme gelirinin kamu net borç stoku üzerine etkisini açıklamak için kurulmuş model aşağıda gösterilmektedir: *

$$Y = \alpha + \beta x$$

Y= bağımlı değişken (kamu net borç stoku)

α = sabit katsayı

β = regresyon katsayısı

x= bağımsız değişken (özelleştirme geliri)

Yapılan lineer regresyon analizi sonuçları Tablo 5’de gösterilmektedir.

Tablo 5. Tahmin Sonuçları**Model Özeti**

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahmini Standart Hata
1	,752*	0,565	0,547	53546,126

* Belirleyiciler: (sabit), özelleştirme.

Model özeti tablosunda R² sütunundaki değerlerden, bağımsız değişken durumundaki “özelleştirme geliri”, bağımlı değişken durumundaki “kamu net borç stoku” değişkenine ait varyansı % 56 oranında açıkladığı görülmektedir.

* Kurulmuş model denklemi bağımlı değişken dışında Model 2 ve 3 için geçerlidir.

Değişkenliklerin anlamlılıkları bulmak için varyans analizi ANOVA ile test edilmiştir. ANOVA sonuçları Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6. Anova Testi

ANOVA**

Model 1	Kare Toplamları	Df	Anlam Kare	F	Anlamlılık
Regresyon	9E+010	1	8,949E+10	31,213	0,000*
Kalan	7E+010	24	2867187616		
Toplam	2E+011	25			

* Belirleyiciler: (sabit), özelleştirme.

**Bağımlı Değişken: Kamu net borç stoku.

ANOVA test sonuçlarına göre anlamlılık sütunundaki değer, söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Böylece borçlanma ve özelleştirme arasındaki ilişkinin rastlantısal olmadığı ANOVA testi ile kanıtlanmaktadır.

Tablo 7. Katsayı Göstergeleri

Katsayılar*

Model 1	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Anlamlılık
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	75983,228	12789,707		5,941	0,000
özelleştirme	24,620	4,406	,752	5,587	0,000

* Bağımlı Değişken: Kamu net borç stoku.

Katsayı tablosu ise, regresyon denklemi için kullanılan regresyon katsayılarını ve bunların anlamlılık düzeylerini vermektedir. Özelleştirme değişkeninin katsayısı 24,620, denklemin sabit değeri ise, 75983,228’dir. Bu değerleri

$Y = \alpha + \beta x$ denklemine yerleştirildiğinde;

$Y = 75983,228 + 24,620X$

eşitliği elde edilir. Bu denklemden anlaşılması gereken ise, özelleştirmenin olmadığı durumda, borçlanma miktarının ne kadar olduğunu göstermektedir.

Model 2 Özelleştirme- Vergi Geliri İlişkisi

Özelleştirme ile vergi geliri arasındaki ilişkinin tesadüfi olup olmadığını test etmek amacıyla uygulanan korelasyon analizi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 8. Özelleştirme ile Vergi Geliri Arasındaki İlişkisi

Korelasyon		Vergi Geliri	Özelleştirme
Vergi Geliri	Pearson Korelasyon	1	,593**
	Anlamlılık		0,001
	N	26	26
Özelleştirme	Pearson Korelasyon	,593**	1
	Anlamlılık	0,001	
	N	26	26

Yukarıdaki analizde özelleştirme ve vergi geliri arasında güçlü pozitif ve doğrusal bir ilişkinin varlığını kanıtlamaktadır. Bu iki değişken arasında neden sonuç ilişkisi olmamakla birlikte, bu analizden çıkarılabilecek sonuç, özelleştirme arttıkça vergi gelirinin de artmaya devam ettiğidir. Yapılan analizde özelleştirme ve vergi geliri arasındaki ilişkinin özelleştirme ile borçlanma arasındaki ilişkiye göre daha zayıf olduğu saptanmıştır.

İki değişken arasında güçlü bir ilişkinin varlığı saptandıktan sonra, Türkiye’de özelleştirme gelirinin vergi geliri üzerine etkisini açıklamak için iki değişken arasında Lineer Regresyon testi uygulanmıştır. Çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 9. Tahmin Sonuçları**Model Özeti**

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahmini Standart Hata
2	,593*	0,352	0,325	7,179E+010

* Belirleyiciler: (sabit), özelleştirme.

Model Özeti tablosunda R² sütunundaki değerlerden bağımsız değişken durumundaki “özelleştirme geliri”, bağımlı değişken durumundaki “vergi geliri” değişkenine ait varyansı % 35 oranında açıkladığı görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 10. Anova Testi Sonuçları**ANOVA****

Model 2	Kare Toplamları	Df	Anlam Kare	F	Anlamlılık
Regresyon	7E+022	1	6,708E+022	13,013	0,001*
Kalan	1E+023	24	5,154E+021		
Toplam	2E+023	25			

* Belirleyiciler: (sabit), özelleştirme.

**Bağımlı Değişken: Vergi geliri.

ANOVA tablosunun anlamlılık sütunundaki değer ise söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Vergi geliri ve özelleştirme arasındaki ilişkinin rastlantısal olmadığı Tablo 11’de kanıtlanmaktadır.

Tablo 11. Katsayı Göstergeleri

Katsayılar*

Model 2	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Anlamlılık
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	3E+010	2E+010		1,737	,095
özelleştirme	21,314	5,908	,593	3,607	,001

* Bağımlı Değişken: Vergi geliri.

Katsayıları gösteren Tablo 12 ise, regresyon denklemi için kullanılan regresyon katsayılarını ve bunların anlamlılık düzeylerini vermektedir. Özelleştirme değişkeninin katsayısı 21,314 denklemin sabit değeri ise; 3E+010’ dur. Bu değerleri

$Y = \alpha + \beta x$ denklemine yerleştirildiğinde

$Y = 3E+010 + 21,314X$ eşitliği elde edilir.

Bu denklemden anlaşılması gereken ise, özelleştirme etkisinin olmadığı durumda, vergi gelirinin ne kadar olduğunu göstermektedir. Yapılan analiz sonuçları özelleştirme geliri ile borçlanma arasındaki çok güçlü ilişkinin, vergi geliri ile özelleştirme arasında nispeten daha zayıf olduğunu göstermiştir.

Model 3 Özelleştirme- Bütçe Açığı

Özelleştirme gelirleri ile bütçe açığı arasında ilişkinin tesadüfi olup olmadığını test etmek amacıyla öncelikle uygulanan korelasyon analizi aşağıdaki gibidir:

Tablo 12. Özelleştirme ve Bütçe Açığı Arasındaki İlişki

Korelasyon		Bütçe Açığı	Özelleştirme
Bütçe Açığı	Pearson Korelasyon	1	,422*
	Anlamlılık		,032
	N	26	26
Özelleştirme	Pearson Korelasyon	,422**	1
	Anlamlılık	,032	
	N	26	26

*Korelasyon 0,05’de anlamlıdır.

Korelasyon tablosu, özelleştirme ve bütçe açığı arasında pozitif ve doğrusal bir ilişkinin varlığını kanıtlamaktadır. Özelleştirme geliri arttıkça bütçe açığı da artmaya devam etmektedir. Yapılan analiz, özelleştirme ve bütçe açığı arasındaki ilişkinin özelleştirme ile borçlanma, özelleştirme ile vergi gelirleri arasındaki ilişkiye göre daha zayıf olduğunu göstermektedir.

Özelleştirme gelirin bütçe açığı üzerindeki etkisini açıklamak için yapılan lineer regresyon analizi aşağıda yer almaktadır (Tablo 13):

Tablo 13. Anova Testi Sonuçları

ANOVA**

Model 3	Kare Toplamları	df	Anlam Kare	F	Anlamlılık
Regresyon	,008	1	,008	5,205	0,032*
Kalan	,038	24	,002		
Toplam	,046	25			

* Belirleyiciler: (sabit), özelleştirme.

**Bağımlı Değişken: Bütçe açığı.

ANOVA tablosunun anlamlılık sütunundaki değer söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bütçe açığı ve özelleştirme arasındaki ilişkinin rastlantısal olmadığı ANOVA tablosunda kanıtlanmaktadır.

Tablo 14. Katsayı Göstergeleri

Katsayılar*

Model 3	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Anlamlılık
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	-,071	-,009		-7,533	,000
özelleştirme	7,46E-012	,000	,422	2,281	,032

* Bağımlı Değişken: Bütçe açığı.

Katsayı analizi ise (Tablo 14), regresyon denklemi için kullanılan regresyon katsayılarını ve bunların anlamlılık düzeylerini vermektedir. Değerlerden de anlaşılacağı üzere özelleştirmenin bütçe açığı üzerinde zayıf bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu durum daha önce yapılan çalışmaları ve ülke örneklerini destekler niteliktedir. AB üyesi ülkelerde Maastrich Kriterleri kapsamında özelleştirmeden elde edilen gelirlerle bütçe açığının kapatılması yasaklanmıştır. Kriterler içinde sadece kamu borcunun düşürülmesinde özelleştirme reçeteleri kullanılabilir ifadesinin yer alması

ülkeleri kamu açığını dolaylı yoldan kapatma yoluna sevk etmiştir (Parker ve Saal, 2003: 115). Türkiye'nin de AB uyum sürecinde aynı kriterlere maruz kalması aynı yolu kullanmış olabileceği iddialarını güçlendirmektedir.

Model 4 Toplu Etki

Önceki modellerde özelleştirmenin, bütçe gelirleri ve bütçe açığı üzerindeki etkisi test edilmiş ve ikili regresyon modelleri kullanılmıştır. Bu modelde ise; çoklu regresyon modeli kullanılacaktır. Çoklu regresyonda, ikili regresyondan farklı olarak bağımlı değişken üzerinde birden fazla bağımsız değişkenin toplu etkisi araştırılır. Dolayısıyla önceki modellerde özelleştirmenin diğer değişkenler üzerindeki etkisi araştırılırken, bu kısımda bütçe gelirleri ve bütçe açığının özelleştirme üzerindeki toplu etkisi test edilecektir.

Aşağıda bütçe gelirleri ve bütçe açığının özelleştirme üzerindeki toplu etkisini test etmek amacıyla oluşturulmuş çoklu regresyon analizi sonuçları yer almaktadır:

Tablo 15. Tahmin Sonuçları

Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahmini Standart Hata
4	,858*	,736	,700	1331,599127

* Belirleyiciler: (sabit), kamu borcu, vergi geliri, bütçe açığı.

Model özeti tablosundaki R² sütunundaki değerlerden yine bağımsız değişken durumundaki “kamu net borç stoku”, “vergi geliri, “bütçe açığı” bağımlı değişken durumundaki “özelleştirme” değişkenine ait varyansı % 73 oranında açıkladığı anlaşılmaktadır.

Tablo 16. Anova Testi Sonuçları

ANOVA**

Model 4	Kare Toplamları	df	Anlam Kare	F	Anlamlılık
Regresyon	1E+008	3	36213268,95	20,423	,000*
Kalan	39009437	22	1773156,235		
Toplam	1E+008	25			

* Belirleyiciler: (sabit), kamu borcu, vergi geliri, bütçe açığı.

**Bağımlı Değişken: Özelleştirme.

ANOVA tablosunun anlamlılık sütunundaki değer ise söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Tablo 16’daki ilişki formüle edilecek olursa;

$$F(3, 22) = 20,423; p < 0,01 \text{ denklemi oluşturulabilir.}$$

Tablo 17. Katsayı Göstergeleri

Katsayılar*

Model 4	Standart Olmayan Katsayılar		Std. Katsayı	t	Anlamlılık
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	184,177	619,862		,297	,769
Kamu Net Borcu	,031	,006	1,019	5,114	,000
Vergi Geliri	-,010	,006	-,369	-1,782	,089
Bütçe Açığı	25266,054	6739,202	,446	3,749	,001

* Bağımlı değişken: Özelleştirme.

Tablo 17, regresyon denklemi için kullanılan regresyon katsayılarını ve bunların anlamlılık düzeylerini vermektedir. Özelleştirme ile kamu net borcu arasındaki ilişki $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı iken, bütçe açığı ile özelleştirme arasındaki ilişki $p < 0,05$ de anlamlıdır. Özelleştirme ile vergi geliri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu bulgudan hareketle vergi gelirinin özelleştirmeye anlamlı bir katkısı olmadığı görülmektedir. Bu tablodan özelleştirme üzerinde en fazla etkinin, kamu net borcu olduğu anlaşılmaktadır.

5. SONUÇ

Son otuz yıldır bütün dünyada devam eden özelleştirme uygulamalarının ekonomi üzerindeki etkileri bazen mikro düzeyde, bazen makro düzeyde ele alınarak incelenmiştir.

Bu çalışmada özelleştirmenin maliye politikası araçları üzerindeki etkisi Türkiye için incelenmiştir. Türkiye’de 1986-2011 yılları arasında yapılan özelleştirme uygulamalarının, kamu net borç stoku, vergi gelirleri ve bütçe açığı üzerindeki etkisi korelasyon, lineer regresyon ve çoklu regresyon analizleri ile test edilmeye çalışılmıştır. Bu analizlerden elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

1. Özelleştirme ile kamu borcu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki saptanmıştır.

2. Bağımsız değişken konumundaki özelleştirmenin, bağımlı değişken konumundaki kamu borcuna ait varyansı (R^2), % 56 oranında açıkladığı ortaya çıkmıştır.
3. Vergi geliri ile özelleştirme arasındaki ilişkinin rastlantısal olmadığı ve ikisi arasındaki ilişkinin pozitif doğrusal bir ilişki olduğu, özelleştirme arttıkça vergi gelirinin de artmaya devam ettiği saptanmıştır. Bununla beraber, özelleştirme ile vergi geliri arasındaki ilişki düzeyinin, özelleştirme- kamu borcu ilişkisine göre daha zayıf olduğu dikkat çekicidir.
4. Bütçe açığı ile özelleştirme arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmakla beraber, diğer değişkenlere göre ilişki düzeyi zayıftır. Bu da, AB ülkelerinde özelleştirme gelirlerinin doğrudan bütçe açığını kapatmak yerine, borç ve faiz ödemesinde kullanılması ile dolaylı bir açık kapatılma şeklinin Türkiye tarafından da benimsendiğini ortaya koymaktadır.
5. Çoklu regresyon uygulamasında kamu borcu, vergi geliri, bütçe açığı gibi bağımsız değişkenlerin özelleştirmeye ait varyasyonu % 73 oranındadır.
6. Üçüncü modelde bağımsız değişken özelleştirme gelirinin, bağımlı değişken bütçe açığı üzerindeki etkisi zayıf olmasına rağmen, dördüncü modelde bağımsız değişken bütçe açığının, bağımlı değişken özelleştirme geliri üzerinde etkisi çok güçlü çıkmıştır. Dolayısıyla bu sonuç, teorik çalışmalarda yer aldığı üzere, bütçe açığının artmaya başlaması özelleştirme uygulamalarını hızlandırır iddialarını doğrular niteliktedir

Ampirik analiz sonuçları, yaklaşık otuz yıllık dönem itibariyle Türkiye'nin ekonomik gündemini meşgul eden özelleştirme uygulamalarının maliye politikası araçları olarak özellikle vergi gelirleri ve borçlanma üzerinde olumlu etkiler yaratmadığını göstermektedir. Dolayısıyla özelleştirme politikalarının bu durum göz önünde tutularak belirlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akalın, Güneri(2002), *Türkiye'de Piyasa Ekonomisine Geçiş Süreci ve Ekonomik Kriz*, TİSK Yayınları, Ankara.
- Akdış, Muhammed (1994), Dünya'da Özelleştirme Uygulamaları ve Türkiye'de 5 Nisan Kararları Sonrası Beklenen Gelişmeler, *Maliye Yazıları Dergisi*, 43, 12-35.
- Atiyas, İzak, Burak Oder(2007), *Türkiye'de Özelleştirmenin Hukuk ve Ekonomisi*, TEPAV Yayınları, Ankara.
- Bös, Dieter (1998), *Privatization: A Theoretical Treatment*, Clarendon Pres, Oxford.

- Cook, Paul, Yulchiro Uchida (2001), Privatisation and Economic Growth in Developing Countries, *Centre on Regulation and Competition, Working Paper Series*, 1-20.
- Demircan, Esra, Meliha Ener (2009), *Yeni Ekonomik Düzendeki Değişim – İstikrar ve Bütçe Politikaları*, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Jesiah, Selvam (2007), Privatisation and its Influence on Deficits; An Empirical Analysis of The Experiences in Ethiopia, < http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=984203>, 01.07.2012
- Katsoulakos, Yannis, Elissavet Likoyanni(2002), Fiscal and Other Macroeconomic Effects of Privatisation, *The Fondaziones Eni Enrico Mattei Note di Lavoro Series Index*.
- Karabulut, Kerem (2001), Sağlık Sektöründe Özelleştirme, *AÜ İİBF Dergisi*, 15(1-2), 31-39.
- Kibikyo, David (2011), Fiscal Impact of Privatisation in Uganda 1992-2007, *African Journal of Political Science and International Relations*, 5(7), 371-387.
- Kuştepel, Yeşim, Gülcan Yaprak (2002), Türkiye’de Makro Ekonomik İstikrar ve Özelleştirme, *Ege Akademik Bakış*, 2(2), 15-27.
- Mujumdar, Sudesh, Debashis Pal (1998), Effects of Indirect Taxation in Mixed Oligopoly, *Economic Letters*, 58, 199-204.
- Parker, David, David Saal (2003), *International Handbook on Privatization*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham.
- Shenshinski, Eytan, Luis F. Lopez-Cavla (2003), Privatization and Its Benefits: Theory and Evidence, *CeSifo Economic Studies*, Vol. 49(3), 429-459.
- Sönmez, Sinan (2008), Türkiye’de Devlet İç Borçlanmasının İşlevi ve Gelişimi, in G.E. Arslan (Ed.), *Çeşitli Yönleriyle Cumhuriyetin 85. Yılında Türkiye Ekonomisi*: Gazi Üniversitesi Hasan Ali Yücel Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, 2008, 255-280.
- Şener Abdüllatif, Kenan Işık (2008), Türkiye’de Özelleştirme Uygulama ve Sonuçlarının Değerlendirmesi (1984-2007), *Vergi Sorunları Dergisi*, 232, 7-33.
- TMMOB (2012), *Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye*, 8. Enerji Sempozyumu, İstanbul.
- Yentürk, Nurhan (2003), *Körlerin Yürüyüşü Türkiye Ekonomisi ve 1990 Sonrası Krizler*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Yıllık Ekonomik Rapor** (2008), Maliye Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Yüksel, Erkan (2000), *Basın ve Siyaset Gündeminde Özelleştirme Konusu Üzerine Bir Gündem Belirleme Araştırması*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- 2012-2014 Orta Vadeli Program** (2011), Maliye Bakanlığı Yayınları, Ankara.

www.bumko.gov.tr

www.dpt.gov.tr

www.gib.gov.tr

www.oib.gov.tr

